

שלום לעם

לנוער ישראל

מרכז להאיר את הנשמה

תאמין בעצמך!

במדור סיפור לשבת

גלגל חוזר

במדור מבט אל החיים

מציאות השם

על מציאות הבורא בעולם

במדור יש לך מושג

נאמנים את הנשמה אנחנו ישראל

**אם ברצונך לקחת חלק בהשקעה,
בתינה ופעילות למען הנוער,
מקומך איתנו !**

**מרכז "שלום לעם" מפעיל מערך מתנדבים
במגוון תחומים:**

- פתיחת מדרשיות • פעילות במדרשיות קיימות
- הרצאות וסיפורים אישיים • הפעלות מגוונות
- לנוער • ציור, יצירה וחוגים • כתיבת מאמרים
- בנושאים שונים • תרגום מאמרים וחומרים
- לשפות שונות • תרומה לנוער

**יזמות / רעיונות / פעילויות
יתקבלו בברכה**

ליצירת קשר: 052-7686632

(מהשעה 17:00 בערב)

ארגון "שלום לעם" בנשיאות גדולי התורה שליט"א מפעיל:
מסגרות לימוד ופעילויות לנוער בפריסה ארצית
ישיבה גבוהה * ישיבה תורנית לצעירים * מדרשיות ערב
לנוער * מדרשות יהדות לבנות * שיעורים והרצאות *
הכוונה וייעוץ חינוכי * כנסים, סמינרים וימי עיון * סיוע
לקהילה * מרכז לחקר ותיעוד מורשת קהילות ישראל *
מכון הוצאה לאור * אתר 'שלום לעם' באינטרנט

**בליין זה ידיל ע"י
מרכז "שלום לעם"**

שילי עמדות בדרום שר

ישראל (נר 5-0278445-5)

רחוב בני ברית 18 ירושלים

טל: 02-5022881

פקס: 02-5022771

כל הזכויות
שומרות

להגנתי, ועניתי לו שמצדי הוא יכול לשלוח אותי לכלא, שם לפחות יהיה לי אוכל ומיטה. השופט הבין שאני מדבר מתוך ייאוש ומצוקה ושלה אותי לפה, לכפר השיקומי."

"והדוד הזה לא יצר קשר מאז?" שאל מרדכי.

חיך ערמומי התפשט על פניו של נתנאל. "לימדתי אותו כזה לקח, שהוא לא ישכח כל החיים. פעם הגעתי לביתו בסביון. בדקתי, והוא לא בבית. בטח נסע שוב לאיזה טיול בחו"ל. פרצתי פנימה אבל לא לקחתי כלום, רק שברתי מכל הבא ליד. הרסתי רהיטים, ניפצתי חלונות, שפכתי בגדים וחפצים על הרצפה ולבסוף כתבתי בגדול על הקיר יד"ש מאחייך המתגעגע". עד היום לא שמעתי ממנו. הוא בטח הבין את המסר."

הקשר החם בין הטבח טוב הלב לנתנאל הציל את הנער. הוא התגייס לצבא והיה חייל מצטיין. לאחר השחרור הוא חיפש עבודה. באותה תקופה טס מרדכי לאוקראינה לעבוד כמשגיח כשרות במלון, ונזקק לעזור. הוא דאג שנתנאל יקבל את המשורה וייע איתו.

"רצוה לבוא להתפלל בציונו של רבי לוי יצחק מִפְּרֶדֶשׁטוֹב?" שאל יום אחד את נתנאל. "הצדיק הזה שקבור פה, באוקראינה, נקרא 'סניגורם של ישראל' כי בכל יהודי הוא היה מוצא נקודה טובה."

נתנאל נענה להצעה ונהנה מהנסיעה. בדרך סיפר לו מרדכי סיפורים על הצדיק שמעולם לא חשב רע על יהודי. "היזכר באדם שעשה לך את הרעה הגדולה ביותר", הציע מרדכי, "רבי לוי יצחק היה דן אפילו אותו לכף זכות".

"האיש שעשה לי את הרעה הגדולה ביותר הוא הדוד שלא התייחס אלי", אמר נתנאל, "אינני מסוגל לסלוח לו ואין שום הצדקה למעשי".

"ובכן", אמר מרדכי, "הבה נתפלל שבזכות הצדיק תצליח לסלוח לדודך, ולטור את לבך מהכעס ומהזעם".

תקופת העבודה במלון הסתיימה, ומרדכי ונתנאל שבו לישראל. מרדכי המשיך "לסחוב" את נתנאל לכל מיני מצוות ומעשים טובים. "מחר אני נוסע לבית אבות, לעשות לזקנים קצת שמח, אתה בא?" התקשר לנתנאל יום אחד.

זה היה בית אבות מיושן שתושביו עוזבים ומוכי גורל, ומרדכי וחבריו היו מגיעים מדי פעם לשמח ולעודד את רוחם. גם נתנאל רקד במעגל, כשלתפת הבחין באדם עיוור וחולה בכסא גלגלים. פני האיש היו מוכרות לו, ונתנאל חשב שהוא מתעלף: זה היה הדוד שלו!

גלגל חוזר

מכל נערי הכפר השיקומי, תפס נתנאל במיוחד את תשומת לבו של מרדכי הטבח. היה בנתנאל משהו מיוחד שלא היה בנערים אחרים.

מרדכי אמנם לא נמנה על הצוות החינוכי, אך היה בעל לב רחב והבין לנפש הנערים. הוא הבחין בהתנהגותו הפרועה של נתנאל, אבל בתוך עיניו זיהה עצב גדול ועמוק. כשהמדריכים כמעט הסתיראשו מנתנאל ועמדו להעבירו למסגרת נוקשה יותר, החליט מרדכי לפרוש עליו חסות ולשקמו. הוא החל לבקש ממנו עזרה במטבח והרבה לשבח את עבודתו. הוא הזמין לביתו וקנה לו מתנות קטנות, ואכן התנהגות הנער השתפרה פלאים. נפשו של נתנאל נקשרה

בנפש מרדכי, ויום אחד הוא נפתח וסיפר לו את סיפור חייו הקשה:

"הורי נהרגו בתאונת מטוס כשהייתי תינוק. סבתי היתה זקנה וחולה ולא יכלה לגדל אותי. נשלחתי לפנימייה אבל תמיד ידעתי שיש לי דוד עשיר בסביון וזה נתן לי איזו תקווה. כשהייתי בן ארבע עשרה, נפטרה סבתי. קיוותי שאעבור לרשות הדוד, אבל הוא הגיע לביקור ניהומים חפז ונעלם. המתנתי מעט והחלטתי להתקשר אליו, לקרוב המשפחה היחיד שנותר לי, אבל התאכזבתי מרה. לא היה לו זמן בשבילי. במקום לתת יחס ליתום גלמוד, הוא מצא זמן לנסוע לחו"ל. ברקע שמעתי קולות של שדה תעופה. הוא אמר לי: 'נתנאל, מה שלומך? אני מקווה שטוב. שתהיה לך הצלחה בחיים', וניתק את השיחה.

"עולמי חרב עלי, ממש נכנסתי לדיכאון, התחלתי להידרדר ונזרקתי מהפנימייה, ואז הבנתי שאם אני לא אעזור לעצמי, לא אשורר בעולם. התחלתי לגנוב מחנויות כל מיני דברים, ואחר כך התחברתי לנערי רחוב ולמדתי לפרוץ לבתים. כך עברו עלי שנתיים עד שנתפסתי והובאתי לפני שופט נוער. הוא שאל מה יש לי לומר

אַרבע מִדּוֹת בְּדַעוֹת:

נוֹחַ לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת, יֵצֵא שֶׁכָּרוּ בְּהֶפְסְדוֹ.

קִשָּׁה לִכְעוֹס וְקִשָּׁה לִרְצוֹת, יֵצֵא הֶפְסְדוֹ בְּשִׁכְרוֹ.

קִשָּׁה לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת - חֶסֶד.

נוֹחַ לִכְעוֹס וְקִשָּׁה לִרְצוֹת - רָשָׁע.

[מסכת אבות, פרק ה', משנה י"א]

לא תצליח לעצבן אותי...חח

אבל אם כן..אני לא אסלח בחיים!!

הוא ניגש אליו. "אתה מכיר אותי? אני נתנאל, האחין שלך", אמר, והדוד החל לבכות מרוב התרגשות. "איך הגעת למצב הזה?" שאל נתנאל, ועד מהרה התברר לו שהדוד הסתבך בזמנו עם אנשי העולם התחתון ונאלץ להימלט מהארץ. אבל גם בחו"ל הם תפסו אותו ופצעו אותו ורק בנס הוא ניצל ממוות.

"אתה זוכר שהתקשרתי אליך אחרי שסבתא נפטרה?" שאל נתנאל. "בטח אני זוכר", אמר הדוד בדמעות, "אני הייתי אז בשדה התעופה וניסיתי להימלט מהפושעים שרדפו אחרי, לכן לא יכולתי לדבר אתך".

נתנאל נראה המום. נראה היה כאילו רבי לוי יצחק מפקדיטשוב בכבודו ובעצמו הוביל אותו לכאן, כדי להוכיח לו עד כמה יש לדון כל יהודי לכף זכות. הוא קיבל על עצמו לדאוג לדוד בשנותיו האחרונות, והחל לבקרו ולדאוג לצרכיו.

לאחר שנתיים נפטרה הדוד, ולהפתעתו של נתנאל נמצאה בחדרו צוואה ובה הוריש לו את הרכוש היחיד שהצליח להציל מאנשי העולם התחתון: דירה בסביון. נתנאל נסע לשם, וכשנכנס לבית חשכו עיניו. הכול היה הרוס ומנופץ. עורך הדין שהתלווה אליו היה המום: "מי יכול לעשות דבר כזה?" שאל, אבל לנתנאל לא היתה שום שאלה. התשובה היתה מרוחה על הקיר בכתב ידו: "יש מאחייך המתגעגע".

מאותו יום הוא ידע: כל דבר רע שאדם עושה - הוא עושה רק לעצמו...

הוא פועל. אולם השאלה מדוע יש בכלל עולם ומדוע הוא "מצייט" לחוקים הללו, היא מחוץ לתחומו של המדע.

שרשרת בת 3000 שנה

דרך נוספת (ואולי הדרך המרכזית) לראות את מציאות ה', היא דרך התורה שקיבלנו ממנו. היתרון של דרך זו הוא בהבנה שהקב"ה לא רק ברא את העולם, אלא גם משגיח על כל הנעשה בו, מוליך אותו לקראת מטרה מסוימת, ומתעניין בכל אחד ואחד מאתנו באופן אישי. המסורת של עם ישראל שעברה מדור לדור, מלמדת שה' הוציא אותנו ממצרים בניסים גלויים, והתגלה לכל עם ישראל במעמד הר סיני שבו ניתנה לנו התורה.

ניתן להוכיח ולהראות שהמסורת על מעמד הר סיני אינה יכולה להיות דמיון או המצאה, אלא היא חייבת להיות מבוססת על עובדות היסטוריות, ויש ספרים רבים העוסקים בכך. כמו כן, אפשר לראות את אמיתות התורה מתוך התבוננות על תולדותיו של עם ישראל: התורה ניבאה מראש שעם ישראל יתפור בכל העולם, יסבול בכל מקום משנאה ורדיפות ולמרות הכול ימשיך להתקיים, ובסופו של דבר יחזור לארץ ישראל. כל התופעות יוצאות הדופן הללו התקיימו בדיוק מופלא.

קשר דו סטרי

הדרך השלישית לפגוש את ה' היא דרך הקשר האישי שלנו עמו. לדוגמה, כל מי שרגיל להתפלל במילים משלו על כל צורך שיש לו, רואה פעמים רבות איך הקב"ה נענה לבקשותיו או "עונה" לו בדרכים אחרות. בנוסף, בנפשו של כל אדם ישנה שאיפה למשמעות רוחנית, ודבר זה אינו יכול להיות מוסבר ללא אמונה. לעתים קרובות פחות, ישנם מצבים שבהם האדם זוכה להארה שממחישה לו את מציאות ה' באופן ברור לא פחות מראייה בעיניים. חוויה של קרבת ה' היא הדבר הנשגב ביותר והתענוג הגדול ביותר הקיימים בעולם, כפי שאמר דוד המלך בתהלים (כו, ד): "אַחַת שְׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֶבְקֶשׁ... לַחֲזוֹת בְּנֶעֱם ה' וּלְבָרֵךְ בְּהִילָלוֹ"

מציאות ה'

עבור אדם מאמין, השאלה האם בורא עולם קיים היא כמעט מעליבה. דבר זה דומה לעובר הנמצא ברחם אמו, שיתחיל לדון ולשאל האם באמת יש דבר כזה "אמא" או שרק הרחם שהוא נמצא בו קיים והמזון מגיע אליו "נמצמו". בדומה לכך, הקב"ה "כבודו מלא עולם", אך ישנם אנשים שאינם חשים בכך, וישנם אף הסבורים שהאמונה בה' היא מין רגש מעורפל ולא ידיעה ברורה וודאית. לכן נכתוב מעט על הדרכים לראות את מציאותו של ה'.

כל בית צריך בנאי

הדרך הראשונה להיפגש עם מציאותו של הקב"ה היא דרך העולם והבריאה שסביבנו. אחת מהנחות היסוד של השכל האנושי, היא ששום דבר אינו יכול להתקיים "מעצמו" ללא סיבה. על כל דבר שאנו רואים, ובפרט דבר מורכב ומשוכלל, אנו שואלים מה הסיבה לקיומו, מי עשה אותו ואיך הוא נוצר. ואם כן, ברור שההיגיון מחייב שלעולם בכללותו, על כל המבנים המורכבים והמופלאים שבו, חייב להיות יוצר ובורא. ובלשון המדרש: "כשם שהבית מודיע על הבנאי, והבגד מודיע על האורג, והדלת על הנגר - כך העולם מודיע על הקב"ה שהוא ברא".

מדוע הקב"ה בעצמו אינו זקוק לסיבה, או למישהו שיברא אותו?

יש כמה דרכים להסביר עניין זה. התשובה הפשוטה ביותר היא, שהחוק ההגיוני הקובע שכל דבר בעולם זקוק לסיבה, הוא עצמו נברא על ידי הקב"ה, ולכן ברור שהקב"ה אינו כפוף לו.

האם העולם אינו מוסבר על ידי המדע, גם בלי אמונה בה'?

בהחלט לא. מדעי הטבע כולם עוסקים בשאלה: כיצד בנוי העולם ולפי איזה חוקים

להארלי שאלות רבות, אבל הוא המתין להזדמנות נאותה. בסמוך אליהם ישב אדם בודד, וסיגריה תקועה בזווית פיו.

"שים לב מה הוא עושה", הצביע הארלי על האיש. שכנם העלה בחכתו דג גדול ושמן, אחז בו ושחרר אותו מהקסד ואז השליך אותו בחזרה אל המים. לאחר כמה דקות שוב נתפס דג גדול בחכתו, ושוב הוא שחרר את הדג והחזיר אותו למי הנהר. שני החברים הביטו באיש המוזר בתימהון. הדג הבא שעלה בחכתו היה קטן, דווקא עכשיו הוא נראה מרוצה והניח את שללו הדל בתוך הסל שלידו.

"איש מוזר", אמר הארלי. "כל אחד והמחזריות שלו".

בנגמין צחק.

"תגיד לי, בנגמין", אמר הארלי, "כל המצוות והמסלות הללו של האורתודוקסים, לא גדולות עליך קצת? אני הרי מכיר אותך כאחד שלא אוהב הגבלות וסייגים. איך נכנסת למערכת כזו של התחייבויות?"

בנגמין חשב רגע כיצד יסביר זאת לידידו הוותיק, ולאחר מכן השיב: "ברגע שאתה מבין שזה הדבר האמיתי היחיד בחיך, הכול נראה אחרת. האמן לי, הארלי, כשהתחלתי עם זה לא האמנתי שאוכל לקבל על עצמי את קיום המצוות, אבל עם הזמן ראיתי ששום דבר לא 'גדול' עלי".

"נו באמת, צחק הארלי, 'אני זוכר אותך מהתיכון. לא יכולת לשבת רגע אחד בשקט. לא עבר אצלך שבוע בלי להתחצף למורים ולעולל תעלולים. אני זוכר שאמא שלי סיפרה לי שיש לכם, היהודים, 613 מצוות! אתה, אפילו עשר מצוות לא יכול לעשות. אני מכיר אותך. היית פרא אדם. לא יכולת לשבת רגע אחד בשקט..."

בנגמין צחק מלאו פיו.

"אתה כל כך צודק, הארלי", אמר, "אבל רק דבר אחד לא לקחת בחשבון: אני כיום אדם שונה, אחראי יותר, בוגר יותר, שיכול לקחת על עצמו התחייבויות רבות יותר".

"איך זה יכול להיות?" אמר הארלי. "מה שינה אותך?"

"להגיד לך את האמת?" אמר בנגמין, "לימוד התורה. אצלנו היהודים הלימוד אינו רק כדי לצבור ולרכוש ידע, אלא לקידום האישיות ולפיתוח האדם. אחרי כמה שנים של לימוד תורה, אני פשוט מרגיש אדם גדול יותר."

"את זה אני לא מבין", מלמל הארלי ושב להתרכז בחכה שלו.

האדם שישב לידם שוב תפס דג גדול במיוחד, ושוב שחרר אותו מהקסד והשליכו

סיפור
לשבת

איתמר מאיר

תאמין בעצמך

נהמת המנוע בכניסה לבית הקטן העלתה חיוך רחב על פניו של הארלי. כבר כמה שעות הוא מצפה לביקורו של ידיד נעוריו, בנגמין, והנה הוא הגיע. הארלי ובנגמין היו חברים טובים מאז ילדותם. ברבות השנים השתקע בנגמין בקנדה, ועתה, לאחר כמה שנות פרידה, הוא הגיע לביקור.

"ברוך הבא", קידם הארלי את פני ידידו בחיבוק חם ואחר כך בחן אותו במבט מעמיק יותר. "היי, מה זה הקסדת המוזר הזה שעל ראשך? ומדוע התחלת לגדל זקן? אתה נראה קצת מוזר..."

"תיארת לעצמי שתתפלא על השינוי שחל בי",

השיב בנגמין. "אתה בודאי יודע שאני מגיע ממשפחה יהודית, אך מעולם לא ייחסתי לכך משמעות. לפני שנתיים פגשתי באקראי רבאי יהודי בעל אישיות כובשת והוא הסביר לי על התורה והמצוות, ומאז הפכתי ליהודי מאמין."

"אוקיי", אמר הארלי כשהוא כובש את פליאתו, "אם זה עושה לך טוב - אז אני שמח בשבילך, אבל עכשיו תהיה לנו בעיה עם האוכל, לא? אתה בטח זוכר שאמא שלי עבדה כמבשלת בבתיים של יהודים בעיר, ואני יודע שהיו להם כל מיני כללים וחוקים מיוחדים. הם לא אכלו בשר אלא אם כן שחטו אותו בעצמם, וגם מאכלים אחרים הם לא היו קונים בכל חנות."

"אל תדאג, זה בסדר", הרגיע בנגמין את ידידו, "אני יכול לאכול דגים, מה דעתך לצאת לדוג כמו בימים הטובים ההם?"

הארלי שהיה חובב דג מושבע קפץ על המציאה, ועד מהרה היו שני הידידים בדרכם לנהר שעל שפתו בילו שעות רבות כל כך בילדותם.

שתיקה נעימה השתררה ביניהם כאשר הם השליכו את החכות אל המים. היו

הרשו"ת לשאול

משפחתנו ססה להתארח אצל ידידים של הורי בחו"ל שאינם יהודים. המארחים מוכנים להקפיד שכל המוצרים והכלים יהיו כשרים, אך הבנתי שזה אינו מספיק כי אין לאכול בישולים שהתבשלו במטבח של גוי. מה טעם האיסור?

חכמים אסרו לאכול מבישולי נכרים כדי למנוע קרבה וידידות עמם, כדי שלא נושפע מתרבותם וממעשיהם עד כדי התבוללות וקשרי חיתון. אוכל וסעודה משותפת הם מן הדברים המקרבים את הלבבות, וחז"ל הבינו בחכמתם שהיום אתה אוכל עם הגוי, מחר אתה חבר שלו, מחרתיים אתה כבר מכיר את כל המשפחה, ומכאן הדרך קצרה להיטמעות בין הגויים ויציאה מכלל ישראל. סיבה נוספת לאיסור היא שמי שמתרגל לאכול אצל הגוי, עלול לבוא לידי טעות ולהיכשל יום אחד באוכל טרף כתוצאה מטעות של הגוי או אף בכוונה.

יש לדעת כי בכל גזרה של חכמים יש רבדים עמוקים וסמויים יותר מהסיבות שעל פני השטח. גם בגזרת "בישולי נכרים" יש טעם פנימי ורעיוני יותר, שעל פיו יובן גם מדוע חכמים שמו דגש על בישולי נכרים ולא אסרו שיחה או שהייה בחברתם: האדם מתקשר בנפשו עם מי שנותן לו אוכל, כשם שהתינוק מתקשר בנפשו עם האם המניקה ומאכילה אותו. מזון הוא דבר שהנשמה תלויה בו, ובין המאכיל לאדם האוכל נוצר קשר של אנרגיות

בחזרה אל המים.

"היי, אדוני" פנה אליו הארלי. "אולי אתה מוכן להסביר לי מה אתה עושה? למה אתה זורק את הדגים בחזרה?"

האיש בדיוק הרים דג נוסף, קטן, ואותו דווקא הכניס לסל שלו.

"מה יש לך נגד דגים גדולים?" שב הארלי ושאל.

האיש הציץ עליו מזווית העין, והשיב: "מה אני יכול לעשות, יש לי בבית רק מחבת קטנה. עם הדגים הגדולים אין לי מה לעשות..."

חיוך קל עלה על פניו של בנג'מין, "הנה התשובה לשאלתך" פנה לעברו של הארלי. "עם האישיות הדלה שהייתה לי בעבר, באמת לא יכולתי לקיים מצוות, אבל לימוד התורה מגדיל אותך ומעצים אותך, ופתאום כאילו יש לך מחבת גדולה יותר, שבה אתה יכול לטגן גם את הדגים הגדולים ביותר..."

*

בפרשתנו אנו קוראים על מסירות הנפש של אברהם אבינו, העומד בניסיונות קשים ושומע בקולו של הקב"ה. התורה מספרת לנו על כך כדי ללמדנו שאפשר לקיים מצוות בכל מצב ומתוך

מסירות נפש. לפעמים יש לנו תחושה שמצווה מסוימת או ניסיון

כלשהו הם מעבר ליכולתנו. אך

התורה מלמדת אותנו שאין

זה כך. כי אם נגדיל ונעצים

את אישיותנו, נוכל להגיע

ל ה י ש ג ים גדולים ונצח בכל

מאבק.

בית החדרש

שאלה 249

הכנסו לאתר
shalomlaam.co.il

למדור השאלה השבועית
כתבו את תשובתכם

והשתתפו

בהגרלה הגדולה -

5 זוכים בתווי קניה

בסך 200 ש"ח

כל חודש

(ההשתתפות בהגרלה מגיל

14 ומעלה).

טלפון שהוחזר באיחור

שלומי חזר לביתו בתום יום עבודה מפרך, ולפתע הבחין במכשיר טלפון נייד שמישהו שכח על ספסל. הוא נטל את הטלפון כדי לקיים בו מצוות 'השבת אבידה' והביאו לביתו. הוא התכוון לאתר את בעליו של הטלפון לאחר האוכל, אך היה עייף וגרם. למחרת שוב דחה את הטיפול בהחזרת הטלפון בגלל שמחה משפחתית, וביום השלישי כבר בקושי זכר את העניין. רק לאחר חודש נזכר לפתע בטלפון המיוסם המונח במגירה והוא מיהר להתקשר לבעלים.

בעל הטלפון הודה לשלומי בחום, אך תוך כדי השיחה התברר לו שהוא מצא את הטלפון לפני חודש, וכעסו התעורר. "מדוע חיכית זמן רב כל כך עד שהתקשרת אלי?" אמר לשלומי.

"עשיתי לך טובה, אז מה אתה מתלונן?" השיב שלומי. אך בעל הטלפון לא נרגע: "אני משלם על הטלפון תשלום חודשי קבוע של 150 שקל, ובגלל רשלנותך הייתי צריך להשתמש בטלפון אחר שבו אני משלם לפי דקות שיחה. אתה צריך לפצות אותי על הנזק שנגרם בגלל שהחזקת את המכשיר ברשותך חודש ימים". האם בעל הטלפון צודק?

מראי מקומות לעיון והרחבה: שולחן ערוך חושן משפט סימן ש"ג סעיף ח' - האם שומר חייב בגרמא; שולחן ערוך אורח חיים סימן תמ"ג, ועיין שם ב"משנה ברורה" סעיף קטן י"ב וב"שער הציון" סעיף קטן י"ד ו-ט"ז

רוחניות. יהודי האוכל ממאכלי נכרים ונהנה מהם, מתקשר אליהם במידה מסוימת בנשמתו, ועלול להפסיד את טהרתו, ייחודיותו וסגולתו המיוחדת כבן לעם ישראל.

בננו חוגג בקרוב בר מצווה באולם, ואנו מתלבטים האם מותר להזמין ידידים שאינם שומרי תורה גם לשבת עליה לתורה, מחשש שהם יגיעו לבית הכנסת במכוניות תוך חילול שבת. האם אין הדבר נחשב שאנו מכשילים אותם בעבירה?

אם שוררים במשפחה יחסים תקינים והבנה הדדית, מן הראוי לבקש מהקרובים לכבד ולהגיע בערב שבת כדי להימנע מחילול שבת ואי נעימות. במקרים רבים דווקא דיבור ישיר ברוח טובה מביא תוצאות טובות והתחשבות מכל הצדדים. אם הדבר אינו אפשרי, מן הראוי להזמין באופן ישיר רק אנשים שיגיעו ללא חילול שבת. באופן זה, אם יגיעו בשבת אנשים נוספים שלא הוזמנו ישירות, חילול השבת אינו נזקף לחובתכם כי הוא לא יזום מצדכם. כמובן שחשוב לקבל גם אותם בסבר פנים יפות ולהימנע מלעורר מחלוקות ומריבות שאינן מרבות כבוד תורה ושבת.

במקרה שאי אפשר "לדלג" על הזמנת הקרובים שאינם שומרי שבת, ניתן להסתמך על דעות מקלות ולנהוג כך: להכין לאורחים את כל צרכי השבת ולהזמין לשהות אתכם מכניסת השבת ועד צאתה, ואם הם החליטו לא להיענות להזמנתכם ומעדיפים להגיע בשבת במכונית, הדבר אינו באחריותכם.

לסיום נחזור ונדגיש שהדבר החשוב ביותר הוא השלום, השלווה והיחסים הטובים בין בני המשפחה. לפעמים יש לנהוג בחכמה ולהעלים עין כדי להרבות שלום ואחדות, ודווקא החיבה והאהבה מתוך דוגמא אישית חיובית, גורמים לקירוב לבבות יותר מהכול.

שאלות ניתן להפנות לרבני שלום לעם באתר שלנו
shalomlaam.co.il

תשובה לשאלה: "הברחה יקרה" (שאלה מס' 217)

תקציר השאלה: יואל ושמוליק החליטו לברר אצל רב מה הדין בסכסוך ישן שהיה ביניהם. יואל נתן בזמנו לשמוליק כסף לקנות עבורו סיגריות בחו"ל, והבטיח לו תשלום נוסף אם יביא אותן לישראל. יואל הטעה אותו באומרו כי זו כמות שמותר להכניסה על פי חוק, ומשום כך שמוליק לא טרח להסתיר את הסיגריות ואנשי המכס תפסו והחרימו אותן. יואל, המזומן, אינו מוכן לשלם ליואל את הסכום הנוסף שהבטיח לו ואף דורש פיצוי על הסיגריות המוחזרות. אולם שמוליק, שהביא את הסיגריות, טוען כי אם יואל לא היה מטעה אותו, הוא היה מצליח להכניס את הסחורה ותובע את התשלום המלא שהובטח לו.

תשובה בקצרה: כמובן שאין בדברים היתר לעבור על החוק ולהבריח במכס, ובוודאי שאין היתר לעשן סיגריות, אולם בכל הנוגע לדיני ממונות ולחובי תשלום: שמוליק המזומן אינו חייב לשלם ליואל את מה שהבטיח לו תמורת הבאת הסיגריות, וגם יואל אינו חייב לפצות את שמוליק על הסיגריות המוחזרות.

תשובה בהרחבה: בספרות ההלכה יש דיון דומה לשאלתנו: אדם שלח את חברו למכור עבורו ספרים במדינה אחרת תמורת שכר. המשלח אמר לשליח שמותר להעביר ספרים אלו, אך המוכסים בגבול תפסו את הספרים והחרימו אותם. המשלח תובע פיצוי על הספרים בטענה שהשליח לא שמר היטב על הסחורה, אך השליח טוען כי אילו ידע שספרים אלו אסורים בהעברה, כלל לא היה מקבל על עצמו את שמירתם.

פוסק השולחן ערוך (חושן משפט סימן רצ"א) כי הדין עם השליח והוא אינו צריך לפצות את בעל הספרים, משום שהאחריות והשמירה שהוא קיבל על עצמו בטעות יסודם. אילו הוא היה יודע שאלו ספרים אסורים בהעברה, הוא לא היה נוטל על עצמו את שמירתם. שמירה בטעות - דהיינו אדם שקיבל על עצמו לשמור על חפץ על בסיס מידע שגוי - אינה שמירה, והשומר אינו חייב בתשלומי פיצוי גם אם נגרם נזק לחפץ.

וכך יהיה הדין גם בשאלתנו. שמוליק קיבל על עצמו לשמור על הסיגריות מזמן קנייתן ועד למסירתן לכתובת בישראל, אולם קבלת השמירה שלו היתה על בסיס מידע שגוי - שמותר להעביר כמות סיגריות כזו במכס. מרגע שהתברר כי זו היתה שמירה בטעות, הוא אינו מוגדר כ"שומר", אין עליו חובת שמירה ולכן הוא אינו חייב לפצות את יואל.

אולם כזכור, שמוליק אינו מסתפק בכך ותובע מיואל את דמי השמירה שהוא הבטיח לו תמורת הבאת הסיגריות לארץ. האם יואל אכן חייב לשלם זאת לשמוליק?

בשאלה דומה יש דיון בספר "קצות החושן": אדם הגיע לבעל מלאכה לתקן חפץ כלשהו. בעל המלאכה סיים את התיקון, אך לאחר מכן החפץ אבד. ברור שבעל החפץ אינו יכול לדרוש פיצוי מבעל המלאכה, משום שהלה מוגדר "שומר שכר", דהיינו אדם השומר תמורת תשלום, ושומר שכר פטור במקרה של גניבה או אבדה. אולם השאלה היא האם בעל החפץ חייב לשלם בעד התיקון על אף שהחפץ אבד לאחר מכן?

קובע בעל ה"קצות החושן" שהוא אכן חייב לשלם בעד התיקון, משום שסוף סוף בעל המלאכה ביצע את עבודתו ומגיע לו על זה תשלום, ומה שאירע לאחר מכן, שהחפץ אבד, כבר אינו קשור לחיוב התשלום בעד התיקון. אולם במקרה שלנו, שמוליק לא יוכל לטעון טענה דומה. כל התשלום שהוא תובע מיואל הוא בעד השמירה על הסיגריות, אבל הוא עצמו טוען שהוא אינו שומר וכל השמירה היתה בטעות. לכן הוא אינו זכאי לתשלום בעד עבודה שהוא לא הסכים לקבלה על עצמו.

לתשומת לב: השאלות והתשובות נועדו אך ורק לעיון ולהיכרות עם הסוגיות, אך לא לשם פסיקת הלכה המצריכה בירור של כל פרט לעומקו.

בהגרלה שנערה בראש חודש חשוון

זכו:

אלישע השיג - ישיבת הישוב

יונתן מילר - ישיבת למרחב

אלעד קריקר - ישיבת מרכז הרב

כל אחד בתווי קניה ע"ס 300 ש"ח